

Motion till riksdagen 2020/21:3867

av Patrik Jönsson m.fl. (SD)

med anledning av skr. 2020/21:86 Riksrevisionens rapport om Trafikverkets drift och underhåll av järnvägar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Trafikverket i uppdrag att säkerställa kompetensen inom upphandling i Trafikverkets regi och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Trafikverket i uppdrag att stärka rutinerna för erfarenhetsöverföring vid byten av projektledare inom pågående kontrakt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Trafikverket i uppdrag att utveckla ett fullgott it-system för att få bättre kontroll på anläggningens underhållsbehov samt för en bättre dokumentation för uppföljning av drifts- och underhållskontrakten och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringens skrivelse handlar om Riksrevisionens bedömning av Trafikverkets drift och underhåll av järnvägar samt regeringens bedömningar av Riksrevisionens iakttagelser. Regeringens bedömningar är alltför vaga, och regeringens förslag till åtgärder är inte tillräckligt omfattande. I skrivelsen framgår att kostnadsöverskridanden mellan upphandlade och slutförda kontrakt gällande basunderhåll för järnvägar är orimligt stora, i genomsnitt 74 procent. Vidare framgår det att 28 av 31 granskade kontrakt mellan 2007 och 2019 hade ännu högre slutkostnad jämfört med anbudssumman. Detta måste åtgärdas. Riksrevisionen flaggar också för att s.k. obalanserad budgivning kan leda till ökade kostnader, där priset för ett visst arbetsmoment i det vinnande anbudet kan vara tio gånger högre än i det näst högsta anbudet, medan det i andra arbetsmoment kan vara omvänt förhållande. I regeringens svar på Riksrevisionens rapport framgår det att regeringen har agerat genom att den 28 januari 2021 ge Trafikverket i uppdrag ”att utreda vad som möj-

liggör att obalanserad budgivning förekommer, hur stor omfattningen av detta är samt att redogöra för hur kostnadsökningar i samband med genomförande av baskontrakt kan motverkas. Uppdraget innefattar att upprätta en handlingsplan med ett åtgärdsprogram för att minska möjligheterna att genomföra obalanserad budgivning samt motverka kostnadsöverskridanden i verksamheten. Uppdraget ska redovisas senast den 2 juli 2021.” Detta välkomnas av Sverigedemokraterna.

Riksrevisionen konstaterar även brister i Trafikverkets it-system och inrapportering av vad Trafikverket köpt inom ett kontrakt, vilket gör det svårt att överblicka såväl anläggningens underhållsbehov som att följa upp kontrakt och också gör att det inte finns underlag för att göra upphandlingar med den precision som skulle behövas för att undvika större kostnadsavvikelser. Dessutom saknade Trafikverket resurser att följa upp kontrakt som startat före 2015. Trafikverkets internrevision konstaterade 2014 att i stort sett ingen av projektledarna var ute i anläggningen för att kontrollera att leverantören gör ett kvalitativt sett bra arbete.

Gällande Trafikverkets egen organisation konstaterar Riksrevisionen att om en projektledare medverkade vid framtagning av förfrågningsunderlaget och sedan projektledde kontraktet hela tiden var kostnadsavvikelsen 86 procentenheter mindre än med kontrakt där det fanns flera projektledare. Gällande vinterunderhåll kan än större skillnader ses, där ett projekt med endast en projektledare innebar att kostnadsavvikelseerna var hela 136 procentenheter mindre än med kontrakt där flera olika projektledare var involverade under kontraktstiden. Detta pekar på en brist hos Trafikverket gällande kunskapsöverföring.

Utöver vad regeringen gett i uppdrag till Trafikverket föreslår Riksrevisionen följande åtgärder för Trafikverket:

- Inrätta ett it-system för anläggningsuppgifter som möjliggör en mer komplett informationsinsamling om anläggningens tillstånd, vilken kan användas för att förutsäga anläggningens framtida tillstånd.
- Ta fram en rutin för systematisk inrapportering av köpta mängder och deras kostnader inom ett kontrakt. Detta ska möjliggöra att köpta underhållsåtgärder i såväl reglerbara som oreglerbara mängder, och kostnaderna för dessa, kan följas upp på detaljnivå. Syftet är att åtgärderna ska kunna sökas ut i ekonomisystemet och framställas i enlighet med mängdförteckningens struktur, så att Trafikverket får bättre möjligheter att ta fram ett kvalitativt förfrågningsunderlag när ett nytt kontrakt ska upphandlas.
- Förbättra analysarbetet i syfte att bättre kunna identifiera det framtida underhållsbehovet och planera underhållsåtgärderna.

Sverigedemokraterna anser därför att, utöver Riksrevisionens föreslagna åtgärder till regeringen och Trafikverket, följande åtgärder bör vidtas av regeringen:

- En översyn av upphandlingslagen bör göras i syfte att få bukt med orimligt låga anbud och strategisk budgivning.
- Ge Trafikverket i uppdrag att säkerställa kompetensen inom upphandling i Trafikverkets regi.
- Ge Trafikverket i uppdrag att stärka rutinerna gällande erfarenhetsöverföring vid byte av projektledare inom pågående kontrakt.

- Ge Trafikverket i uppdrag att utveckla ett fullgott it-system för att få bättre kontroll på anläggningens underhållsbehov samt för en bättre dokumentation för uppföljning av drifts- och underhållskontrakten.

Slutligen kan vi konstatera att det skulle finnas fördelar om staten bedrev en del av basunderhållet i egen regi. Genom detta uppstår möjligheten att jämföra kostnaderna mellan upphandlad drift/underhåll och underhåll i egen regi. Därmed kan man på ett enklare sätt se rimligheten i lagda anbud. Möjligheten till att rekrytera projektledare med hög kompetens och erfarenhet inom verket genom internrekrytering stärks, och en ytterligare fördel hade blivit att kostnader som uppstår för att genomgå anbuds-förfarande försvinner på dessa områden.

För att få ut så mycket drift, underhåll och vinterunderhåll som möjligt står Sverigedemokraterna bakom Riksrevisionens förslag till åtgärder. Vi anser dessutom att ytterligare åtgärder måste till för att förbättra Trafikverkets upphandlingar av drift och underhåll av järnvägar.

Patrik Jönsson (SD)

Thomas Morell (SD)

Jimmy Ståhl (SD)